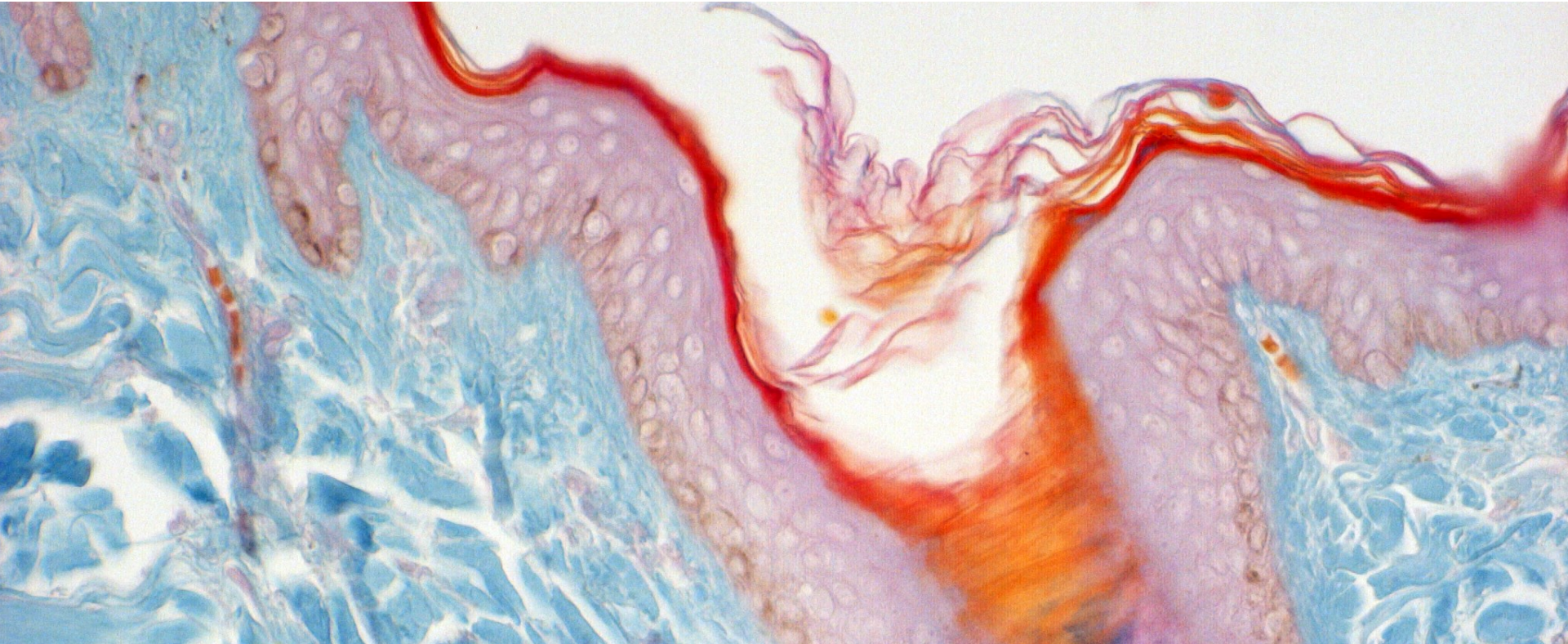

Hámszövet, kapcsolóstruktúrák

Dr. Pálfi Emese
Semmelweis Egyetem
Anatómiai, szövet- és fejlődéstani Intézet

Az eukarióta szervezetek szerveződési szintjei

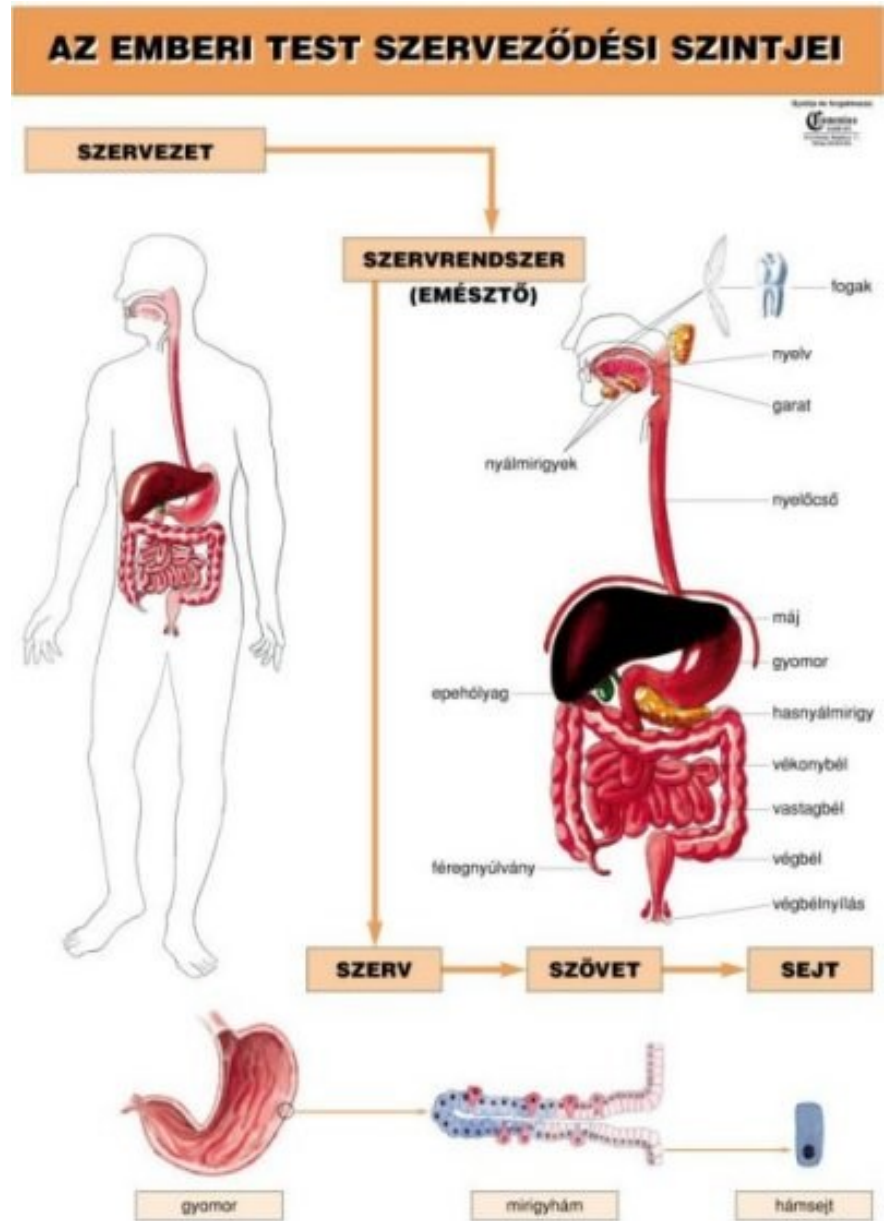
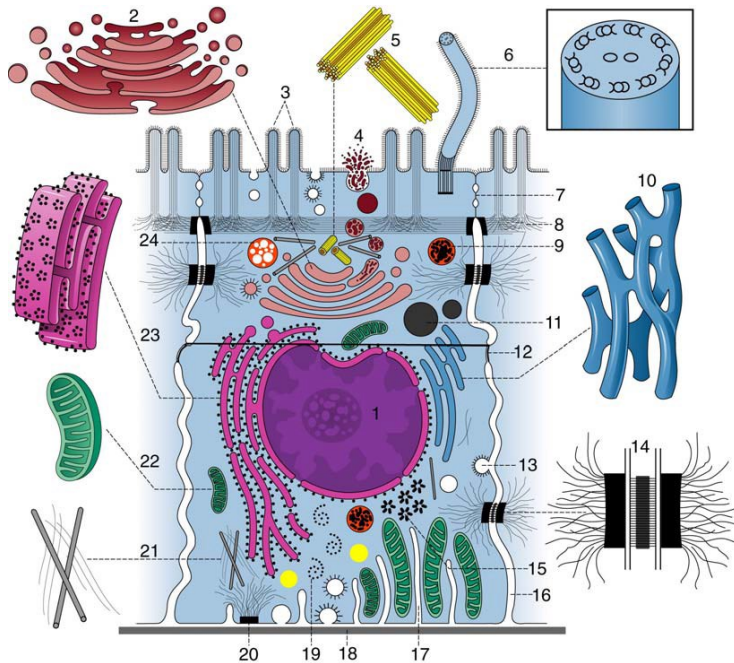
Sejt

Szövet

Egymáshoz hasonló sejtek magasabb szerveződési szintje, amely azonos funkciót lát el

Szerv/szervrendszer

Különböző alapszövetekből álló komplex képletek alapvető funkcióra specializálódva.

Alapszövetek

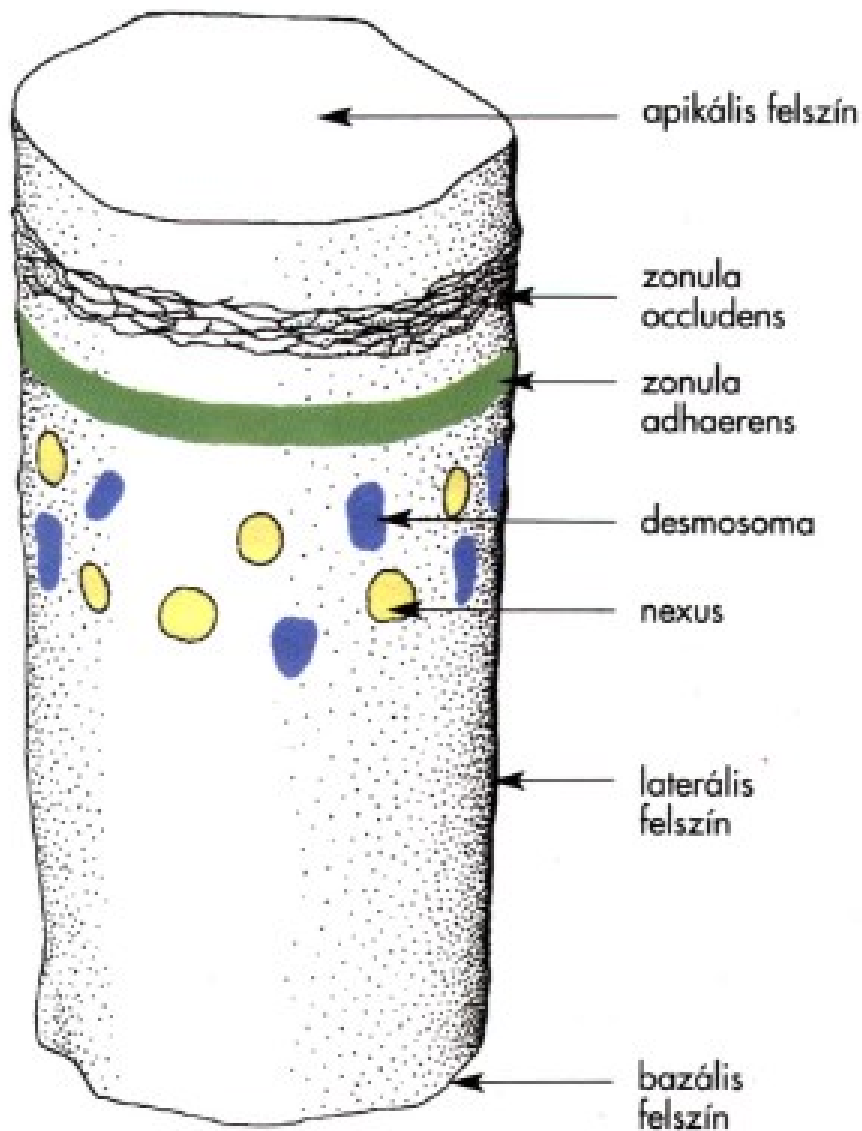
Hámszövet

Kötő- és támasztószövetek

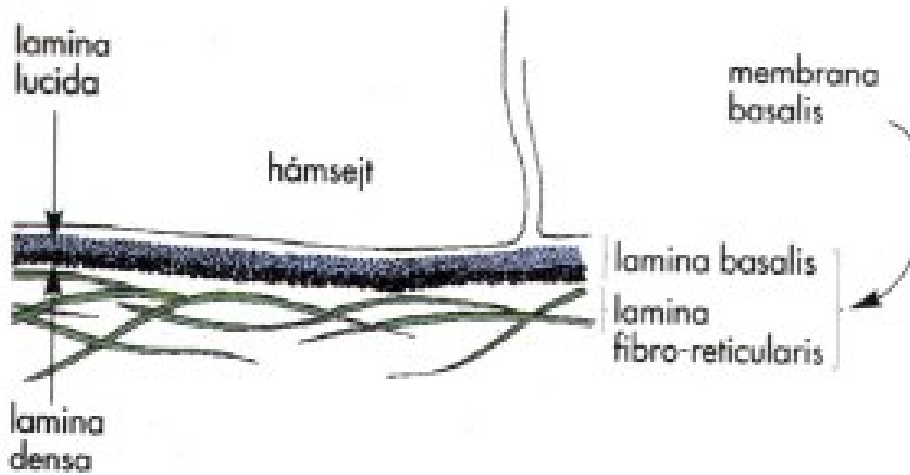
Izomszövet

Idegszövet

Sejkapcsoló struktúrák és adhéziós molekulák

BASALIS FELSZÍN

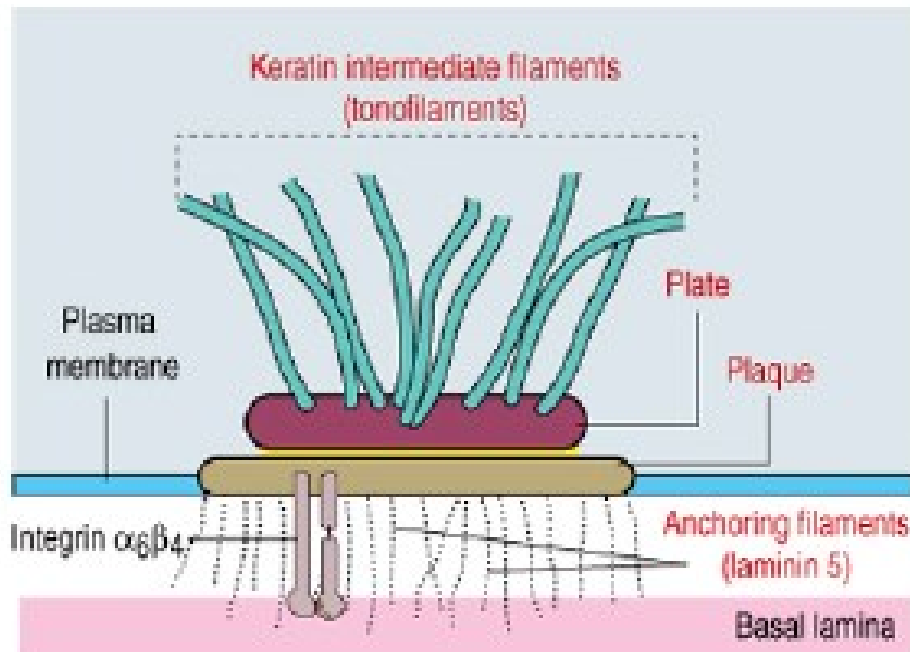

1. Membrana basalis

Lamina basalis: hámsejtek terméke

Lamina fibroreticularis: kötőszöveti fibroblastok által termelt rácsrostok vékony rétege

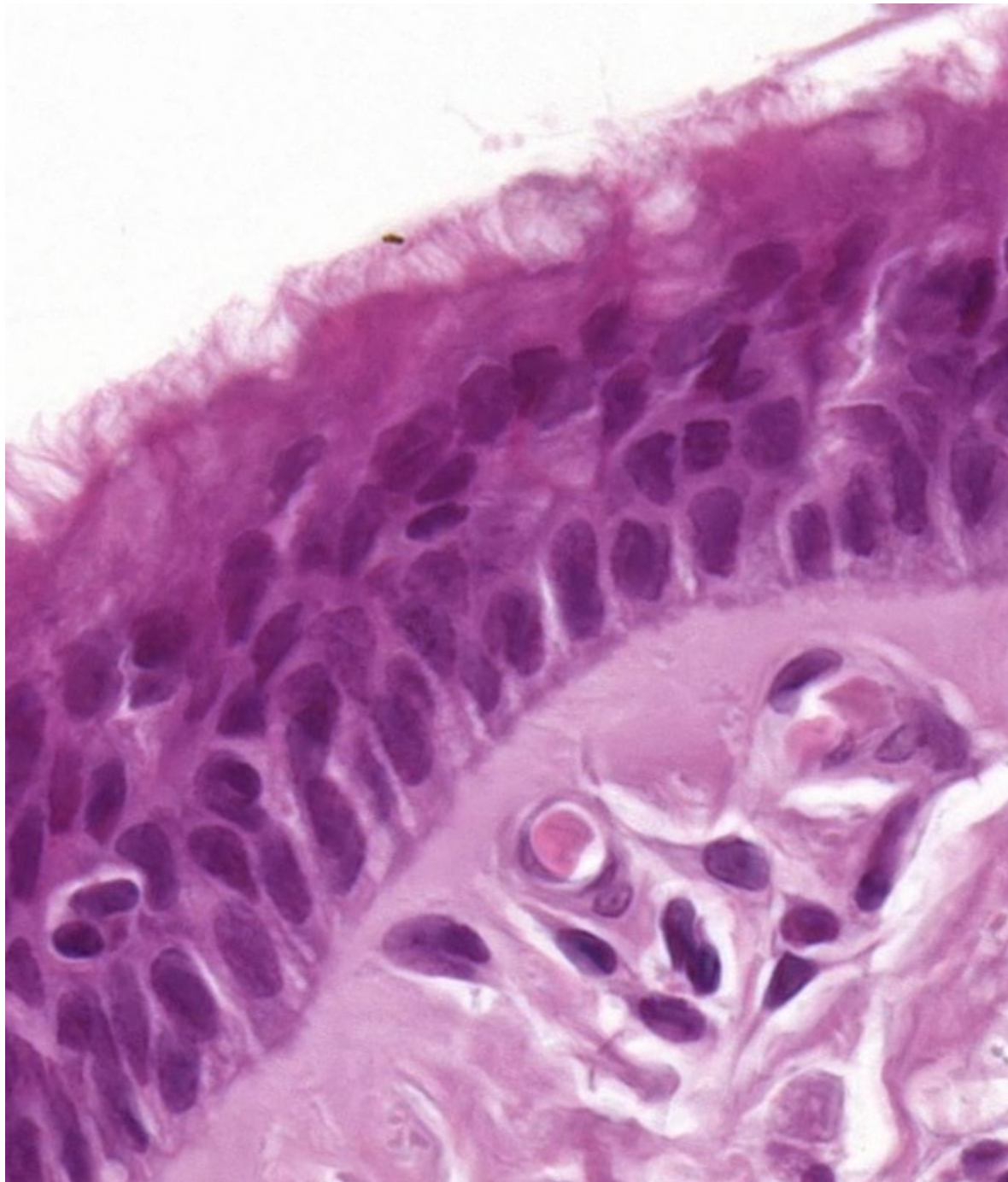
- a hámnak az alapján való rögzülését biztosítja (mechanikai hatás)
- fizikális gátat képez (ktsz.-i illetve a hámsejteknek)
- polarizáció, migráció
- szűrőként is működhet: pl. vese glomerulusainak capillarisaiban

2. Hemidesmosoma:

- sejt bazális oldalán elhelyezkedő, foltszerű struktúra
- sejt rögzítése az extracelluláris mátrixhoz (extracell. fibronectinhez és intracell. intermedier fonalhoz való kötődés)

integrin

LATERALIS FELSZÍN

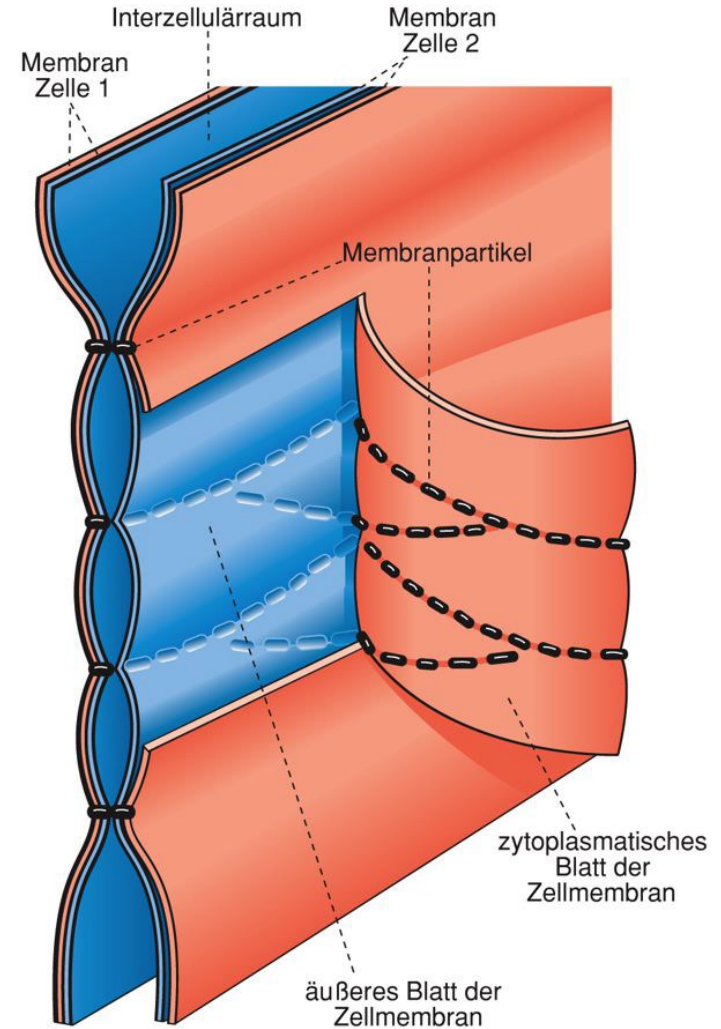
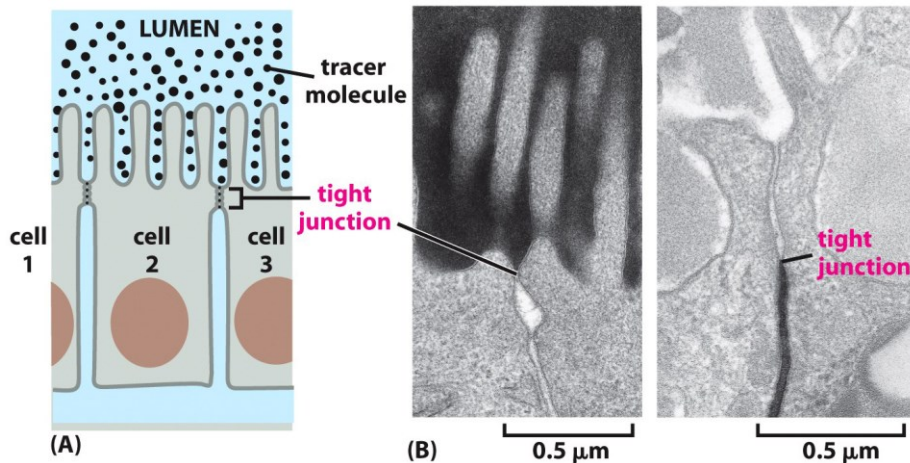
1. Zonula occludens (tight junction):

- apikális régió alatt
- szalagszerűen körülveszi a sejtet
- a két membrán között az intercelluláris rés teljesen hiányzik

→ $\emptyset$ paracelluláris transzport

→ $\emptyset$ membránproteinek laterális diffúziója

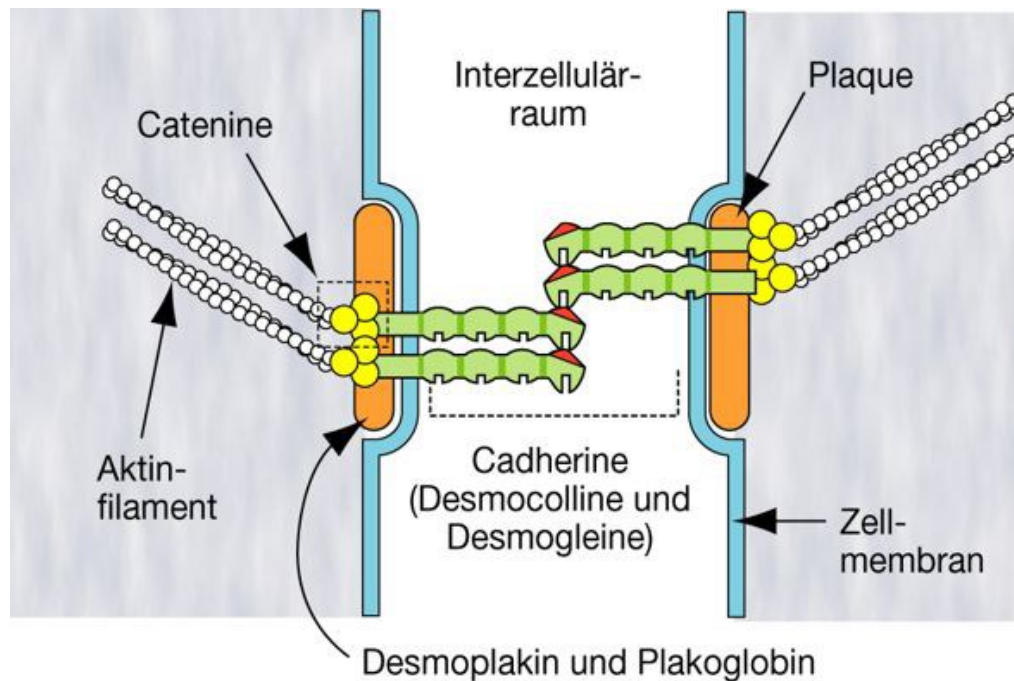
okkludin, kaludin, JAM

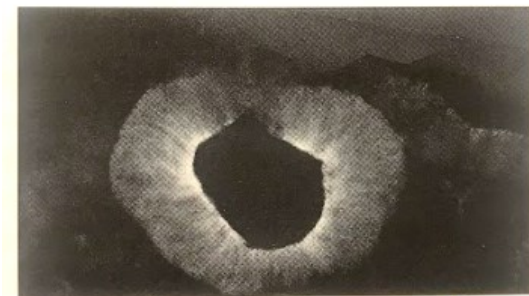
2. Zonula adherens:

- a zonula occludens alatt övszerűen körbefutó sejtkapcsolat
- a két szomszédos sejtmembrán között 15-20 nm-es rés
- a sejtmembrán citoplasma felőli oldalán a kadherinekhöz adapter fehérjék (katenin, vinkulin stb.) kötődnek, ezekbe kötődnek be az aktin filamentumok

E(pitheliális)-cadherin, N(eurális)-cadherin, VE(vaszkuláris-endotheliális)-cadherin

(A)

(B)

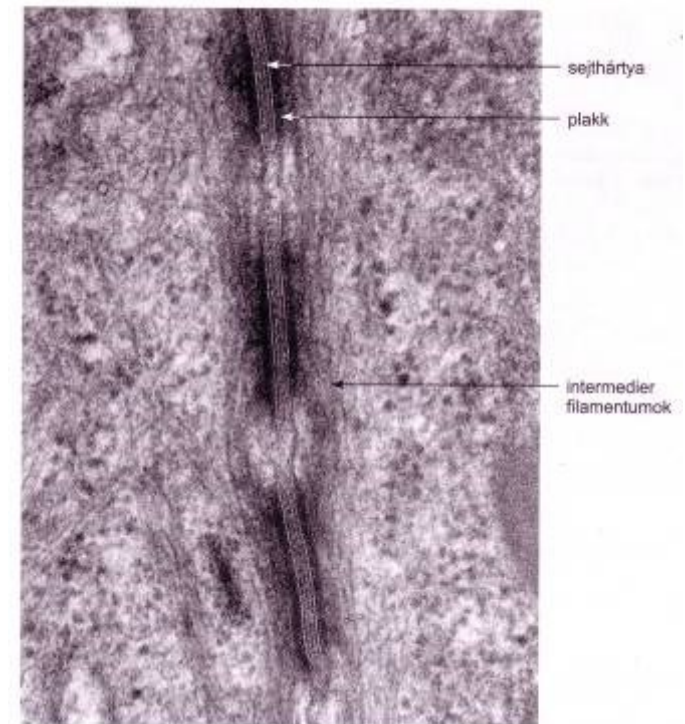
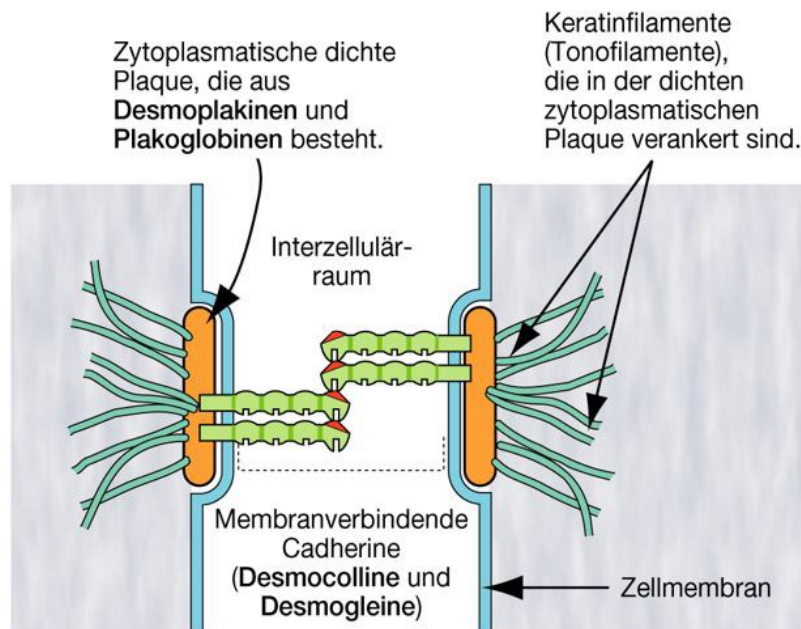
100 μm

3. Macula adherens (desmosoma):

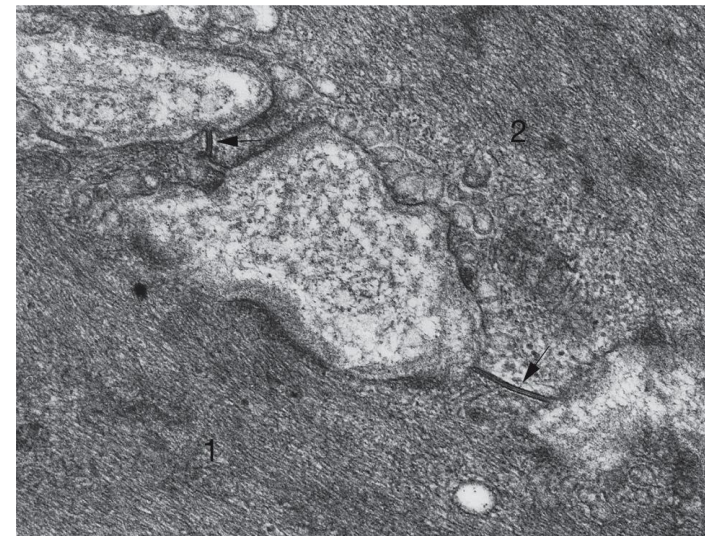
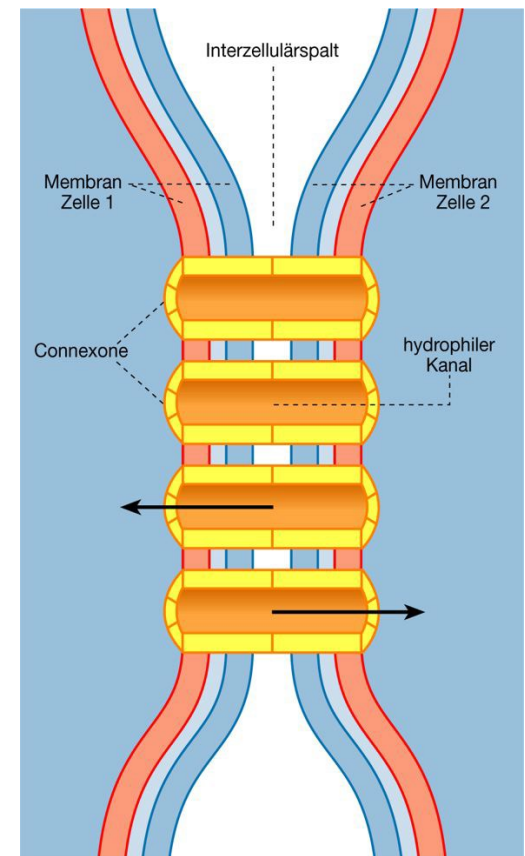
- különösen erős összetartást biztosító, elszórtan, szigetszerűen elhelyezkedő sejtkapcsolat
- az intercelluláris rés szélesebb mint a zonula adherens esetén (20-40 nm)
- a membrán cytoplasmatikus oldalán tömött szerkezetű anyag (plakk) található, amelybe a cytoplasmából érkező intermedier filamentumkötegek ágyazódnak be

dezmoglein, dezmokollin

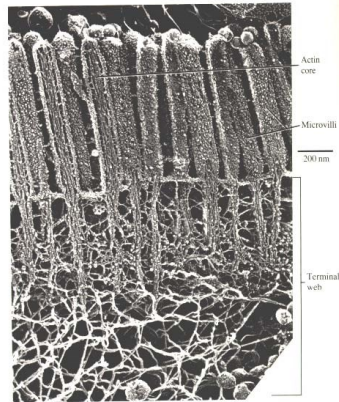
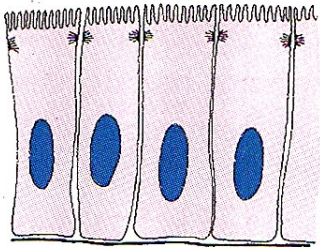

4. Nexus (gap junction):

- folszerű sejtkapcsolat
- a két membrán igen közel kerül egymáshoz (2-4 nm)
- az intercelluláris résen áthaladó csatornák alakulnak ki (konnexon komplexek összekapcsolódnak – mindegyiket 6 db konnexin integráns membránfehérje alegység alkot)
- csatorna átmérője 1,5-2 nm, hossza ~ 20 nm
- kis molekulák számára átjárhatóságot biztosít a két sejt citoplazmája között
- az összekapcsolt sejtek anyagcsere szempontjából egységesek → tápanyag ellátás diffúzió útján
- a sejtek elektromosan kapcsolatosak pl.: szívizomsejtek

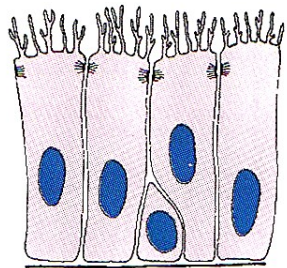
Sejtfelszíni specializációk

Mikrovillus / Mikroboholy:

- felületnövelés (szekréció, felszívás, enzimatikus folyamatok)
- aktin filament merevíti
- pl.: vékonybél

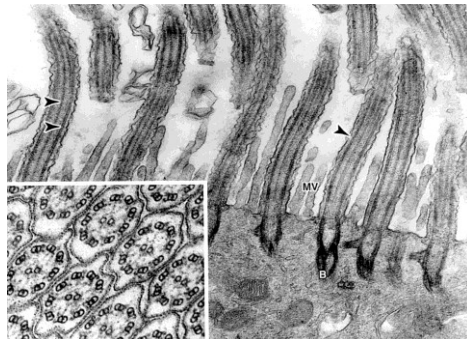
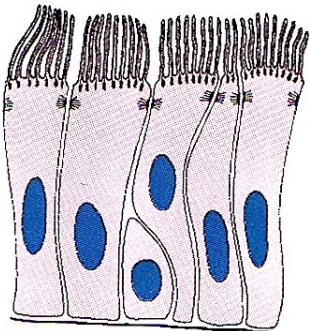
NEM AKTÍV MOZGÁS

Stereocilium:

- mikroboholytól vastagabb és hosszabb
- pl.: mellékhere

NEM AKTÍV MOZGÁS

Kinocilium és ostor (flagellum):

- sejtmozgás
- folyadék, váladék, petesejt mozgatása
- 9x2+2 mikrotubulus

AKTÍV MOZGÁS

Hámszövet (*tela epithelialis*)

- Szorosan egymás mellett helyezkednek el és ***speciális sejtkapcsoló molekulákkal*** kapcsolódnak egymáshoz.
- Funkcionális és morfológiai polaritás: különböző funkciók köthetők a három ***sejtfelszínhez: apikális, laterális, bazális.***
- A bazális sejtfelszín az alatta található ***membrana basalis***hoz kötött.
- Az epithelium ***szelektív barriert*** képez a külvilág és a hám alatti kötőszövet között. Segíti vagy gátolja egyes anyagok transzportját.
- A hámszövetek osztályozása figyelembe veszi a sejtrétegek számát és a felszíni sejtek alakját.

Eredet alapján: ekto-, ento- és mezodermás hámok

Funkció alapján:

Fedőhám

Mirigyhám

Érzékhám

Pigmenthám

Fedőhám

Felszíni sejtek alakja alapján:

Laphám

Köbhám

Hengerhám

Szerkezet/rétegek száma alapján

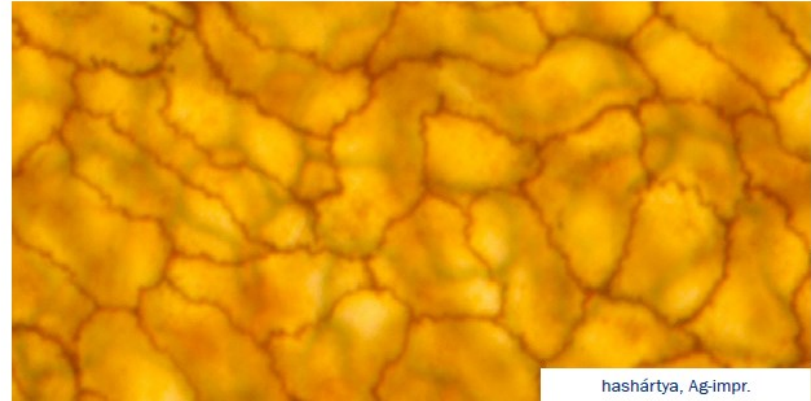
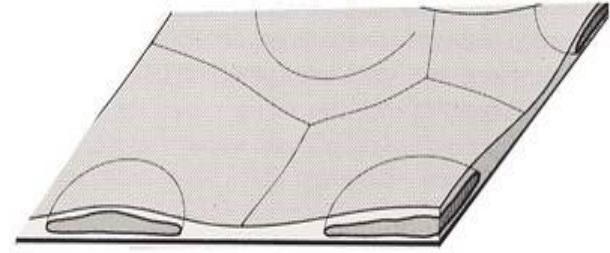
Egyrétegű

Többrétegű

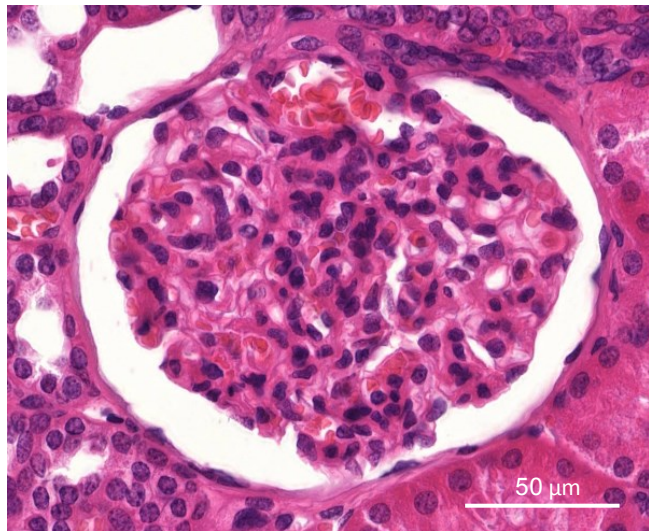
Átmeneti

Egyrétegű laphám

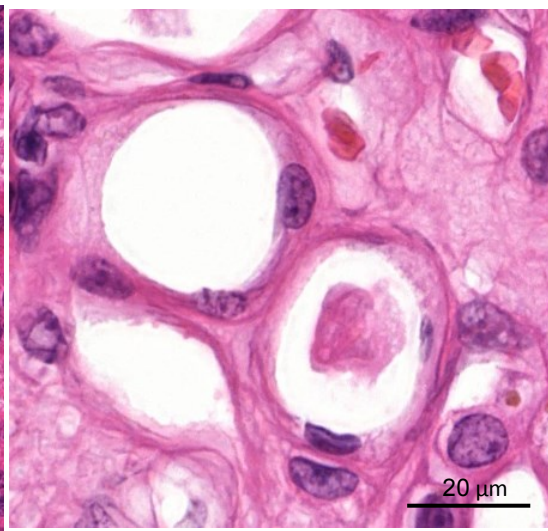
- Bowmann-tok külső lemeze
- Henle-kacs vékony szegment
- Agyburkok
- Tüdő alveolusok
- Dobhártya és hártyás labirintus
- Szaruhártya
- Mesothel
- Endothel
- Rete testis

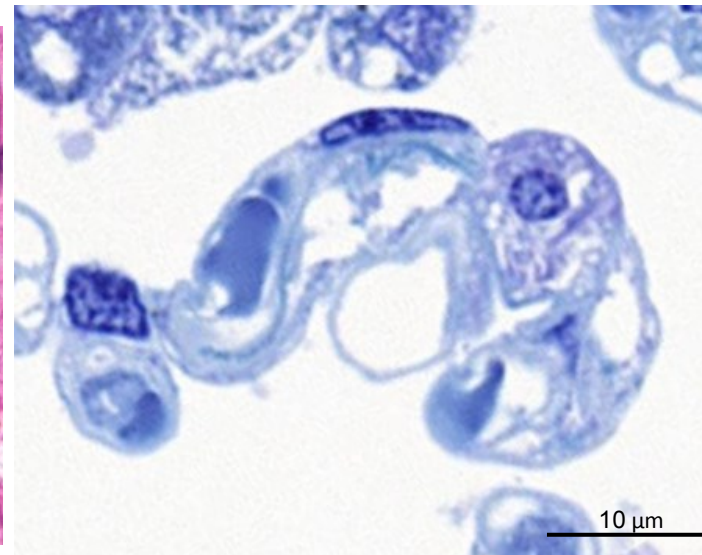
hashártya, Ag-impr.

50 μm

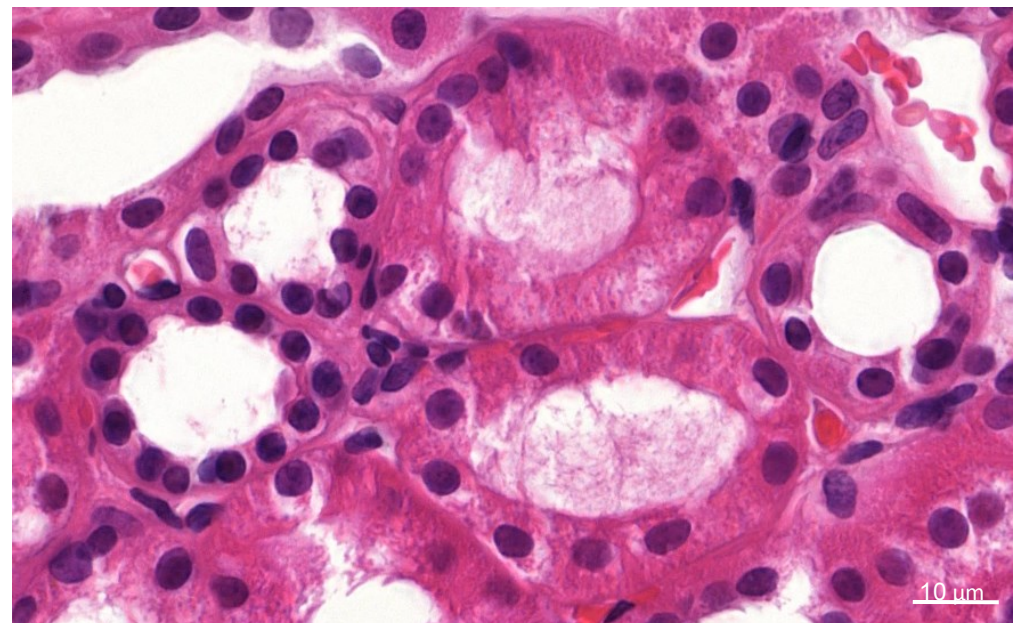
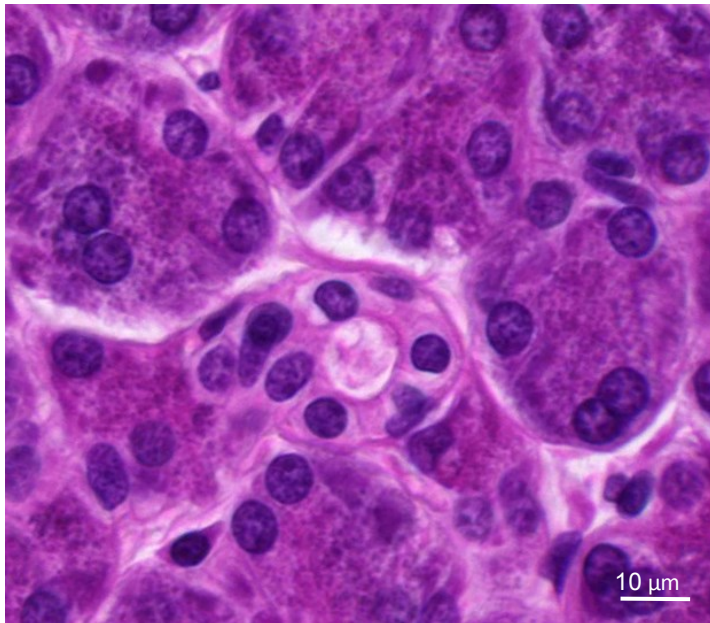
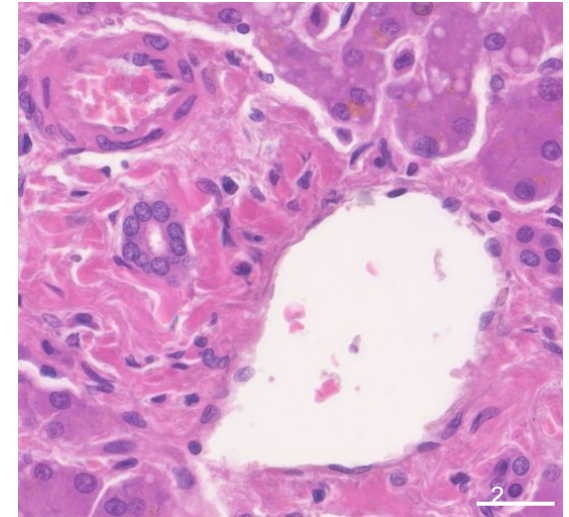
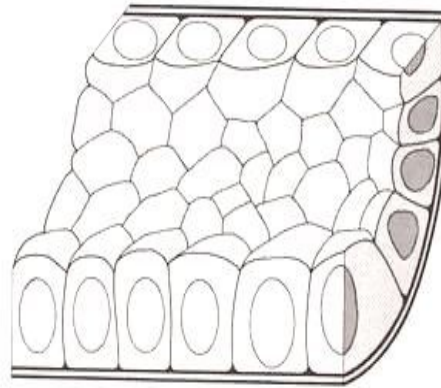
20 μm

10 μm

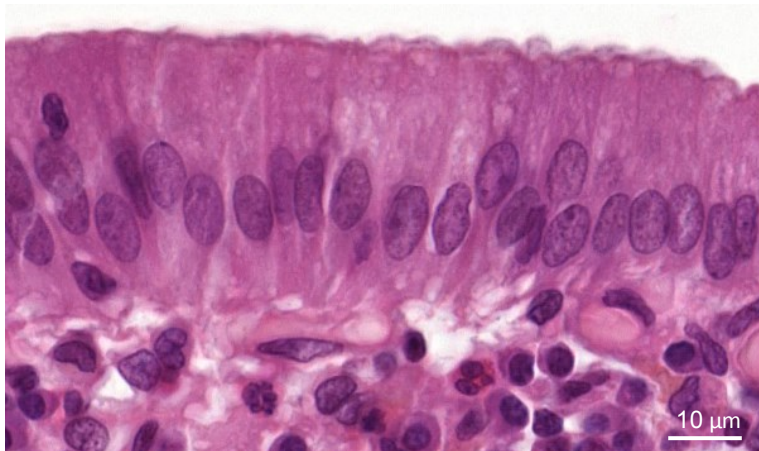
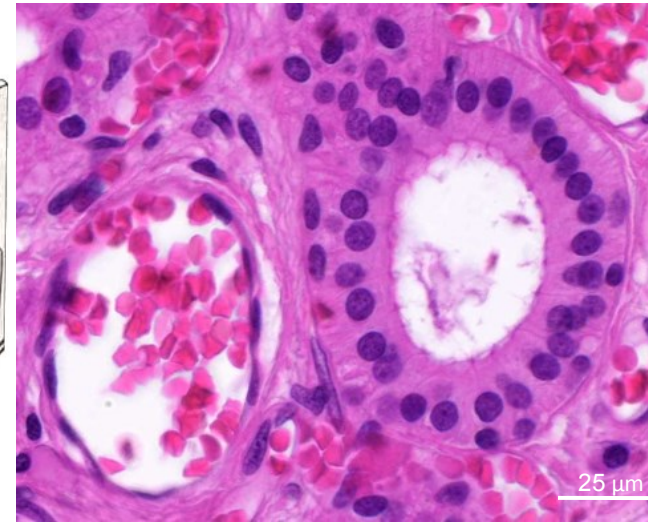
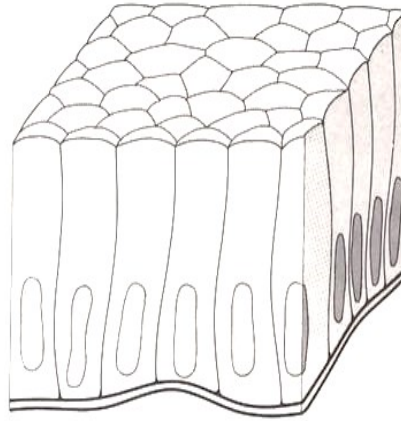
Egyrétegű köbhám

- Mirigyvégkamra, kivezetőcsövek (duct. intercalaris)
- Vese-satornácskák
- Petefészek felszíne
- Plexus choroideus felszíne
- Amnionhám
- Légutak
- Duct. biliaris, Hering-csatorna

Egyrétegű egymagsoros hengerhám

- Cuticuláris hh – vékonybél, vastagbél, epehólyag
- Csillószőrös hh – női nemzőcsat. nyálkahártya
- Spec. elválasztó jellegű – gyomor nyálkahártya
- Egyéb – mirigyek kivezetőcsövei (duct. salivaris)
  - kis és közepes hörgők
  - vese gyűjtőcsatornái

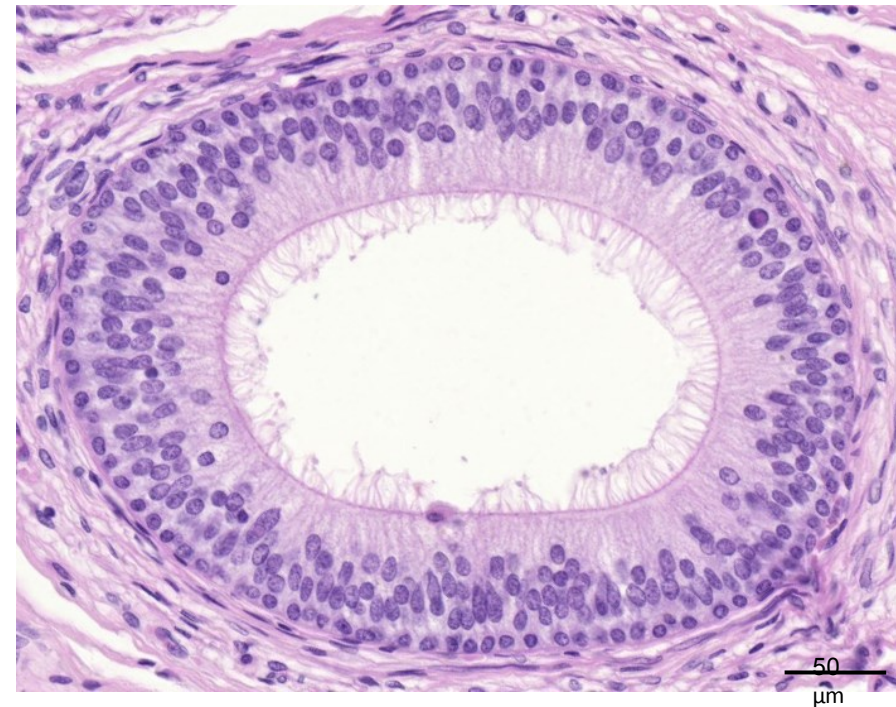
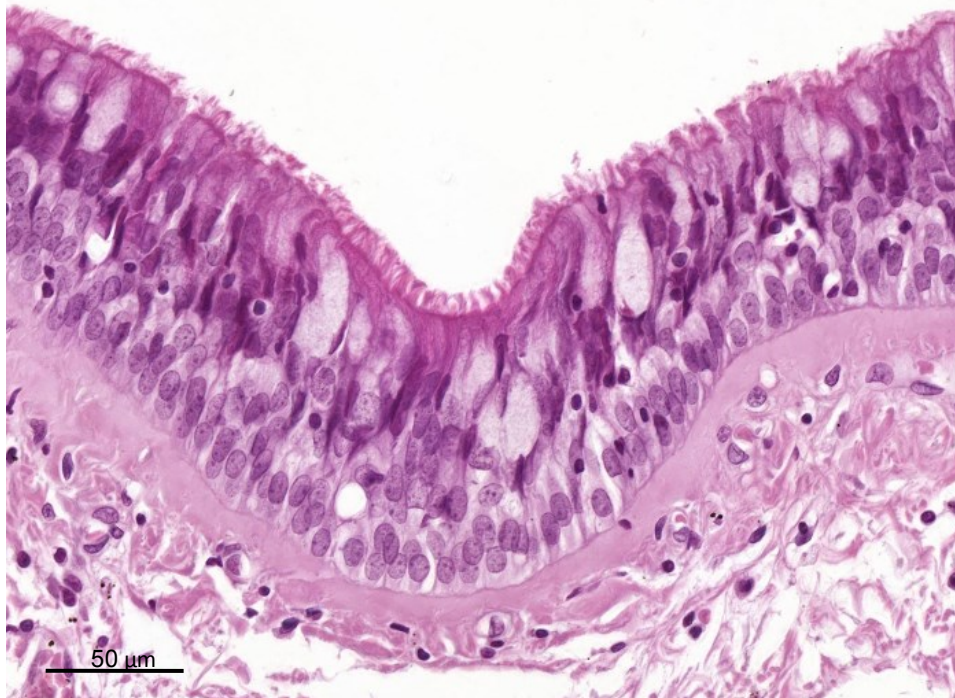
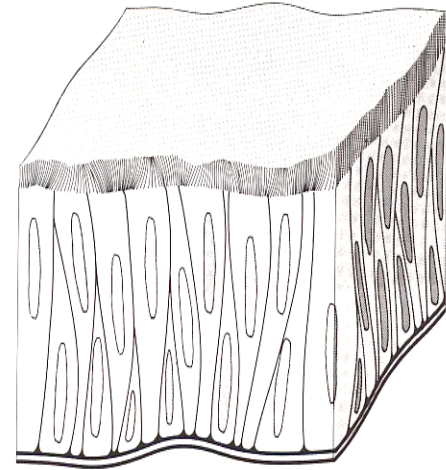
Egyrétegű többmagsoros hengerhám

Többmagsoros csillós

- Légutak
- Fülkürt
- Dobüreg
- Könnytömlő, könnyelvezető csatorna

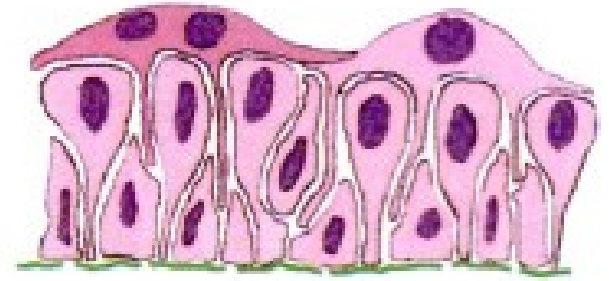
Többmagsoros mikrobolyhos (stereocilium)

- Férfi nemzőcsatorna

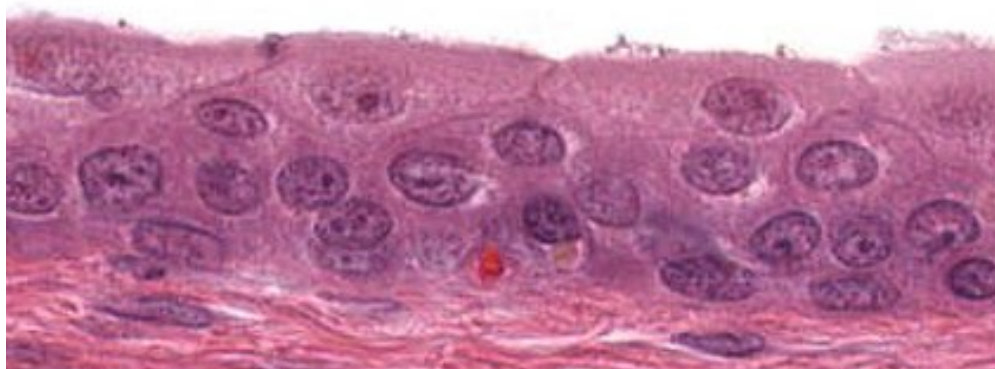
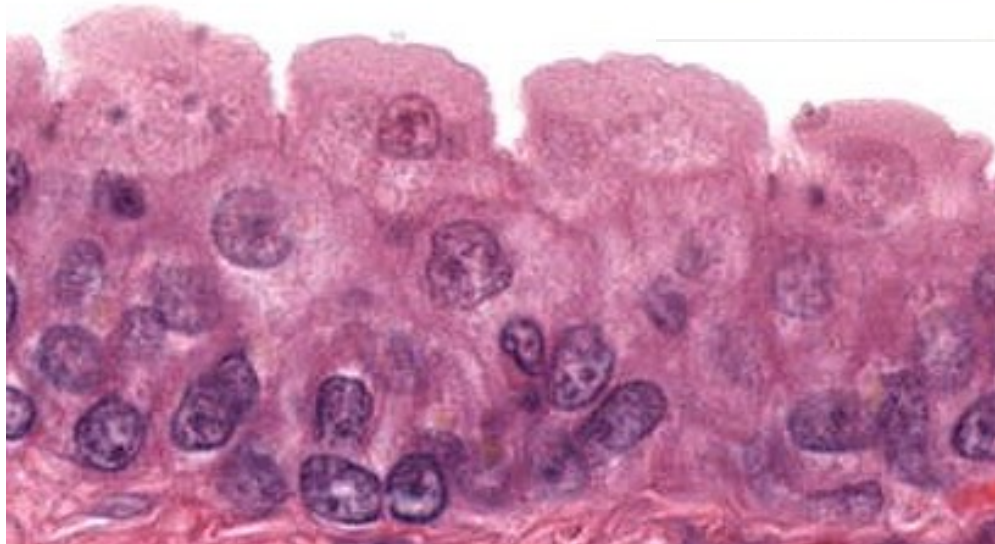

Átmeneti hám/urothelium

- Vesemedence
- Húgyvezeték
- Húgyhólyag
- Húgycső kezdeti szakasza

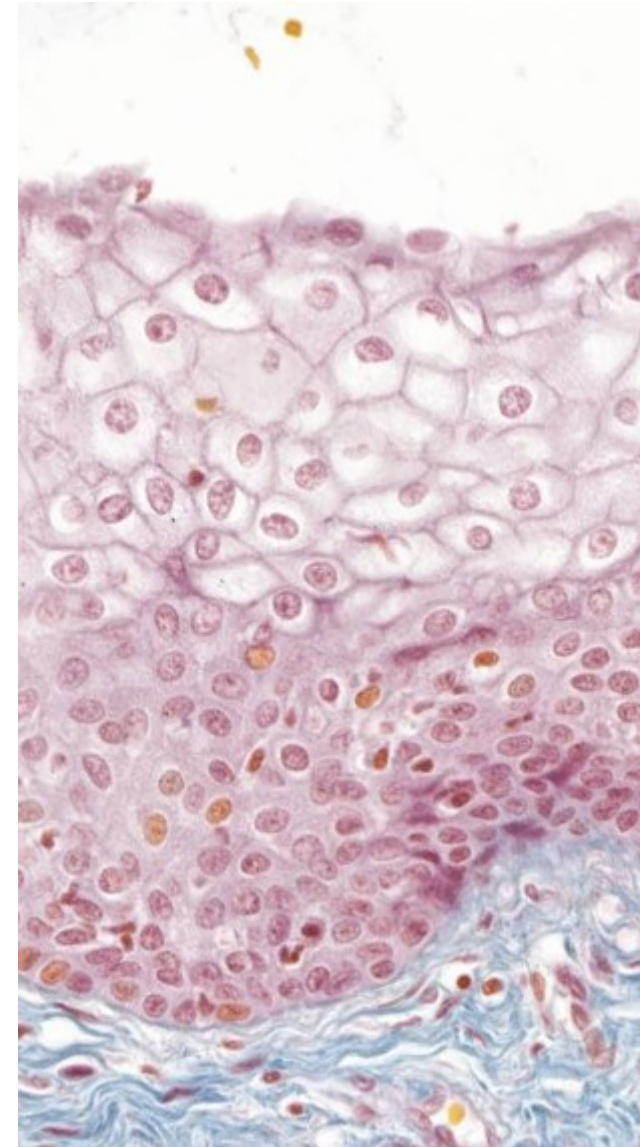
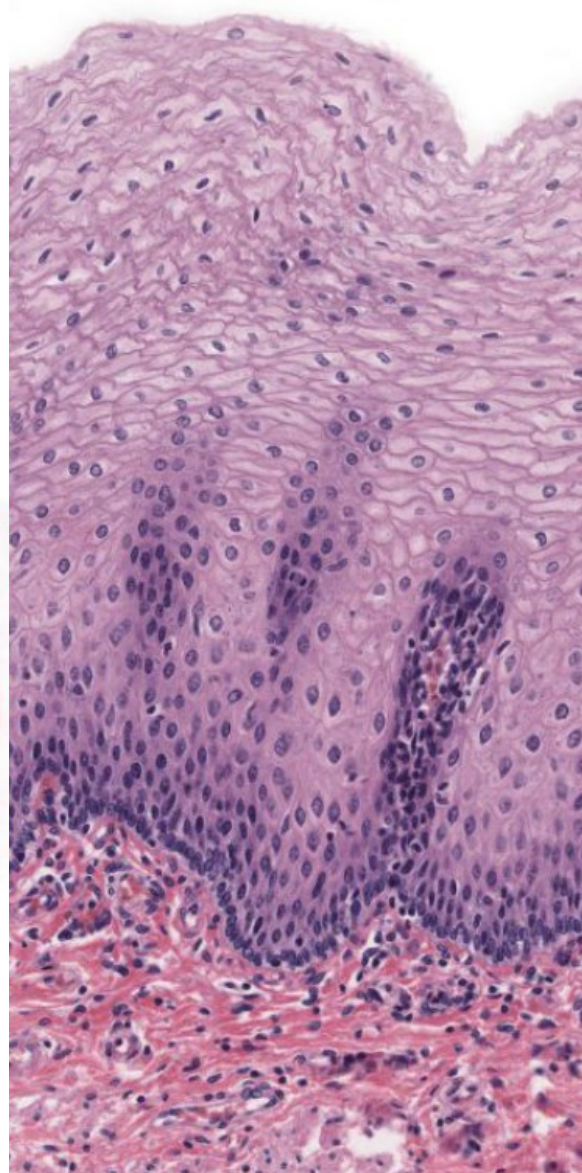
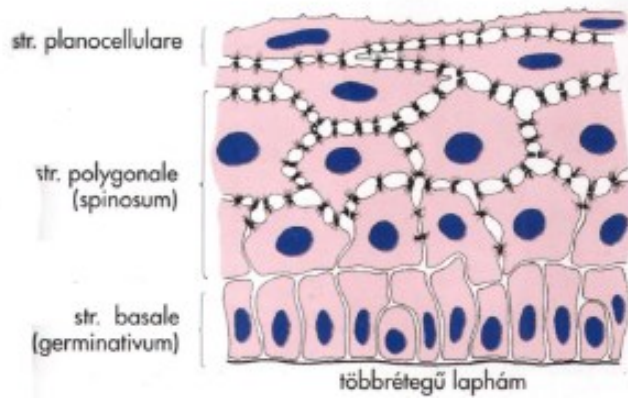

ernyősejtek alkotják felszíni réteget

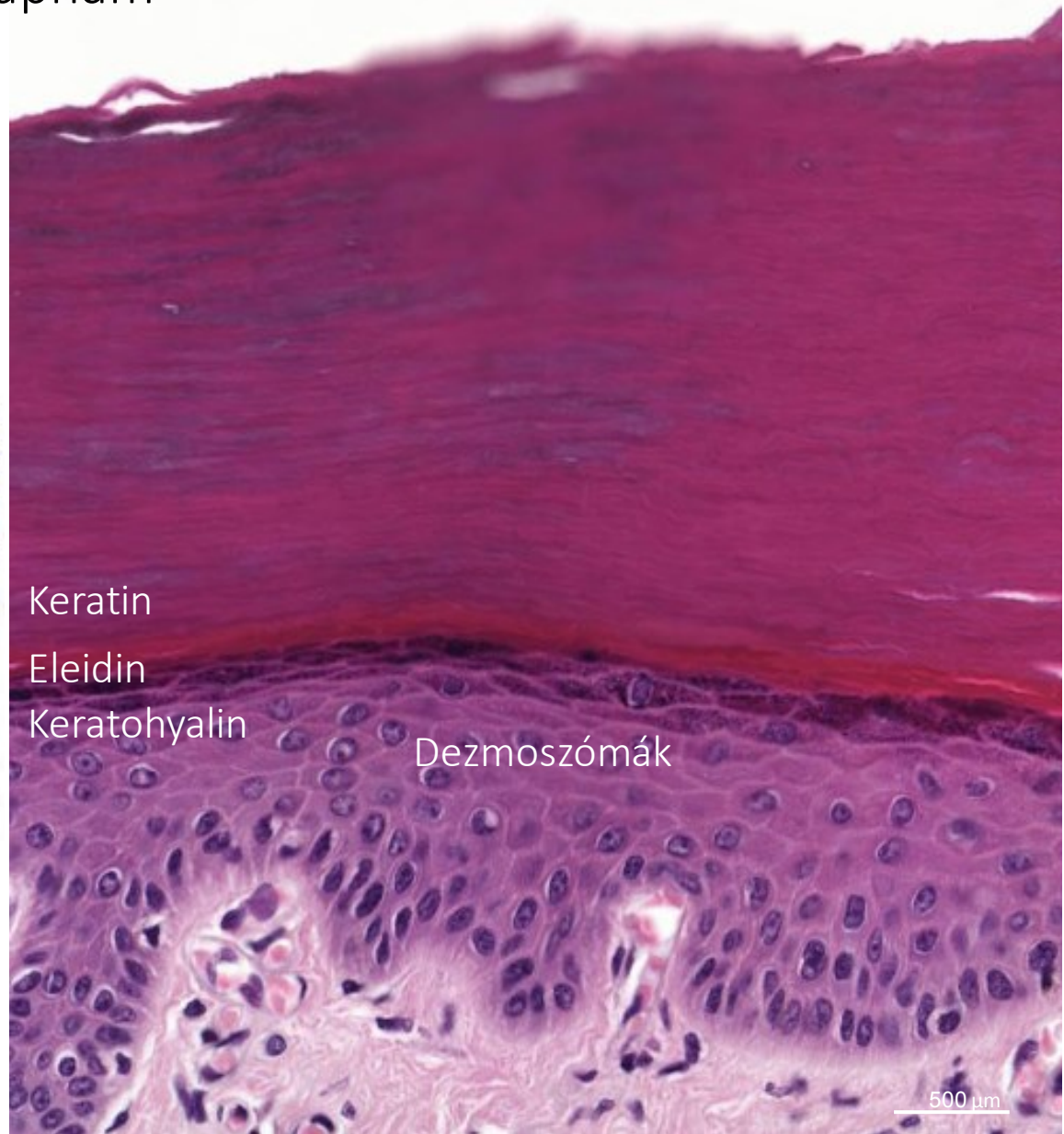
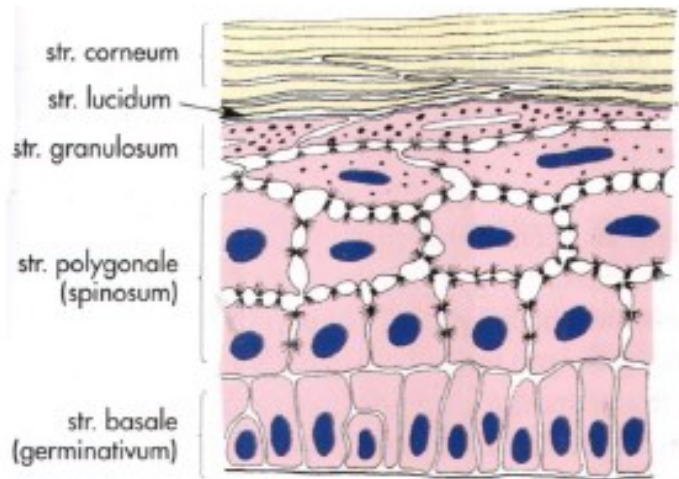
Többrétegű el nem szarusodó laphám

- Szájüreg
- Garat alsó 2/3a
- Nyelőcső
- Végbélnyílás
- Hüvely
- Szaruhártya
- Vestibulum nasi

Többrétegű elszarusodó laphám

- Bőr

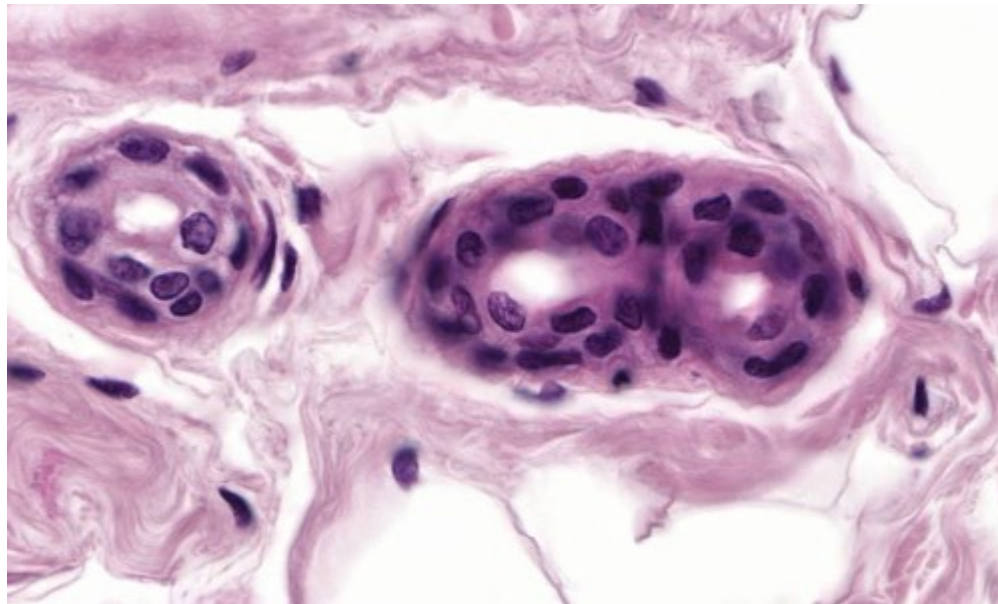

Többrétegű köbhám

- Mirigykivezetőcsövek

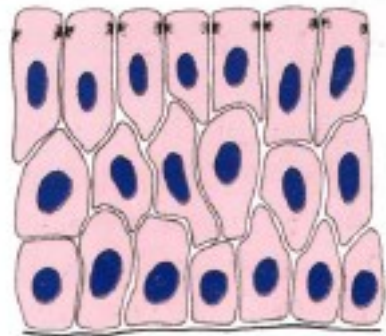

köbös sejtek találhatóak a felső rétegben

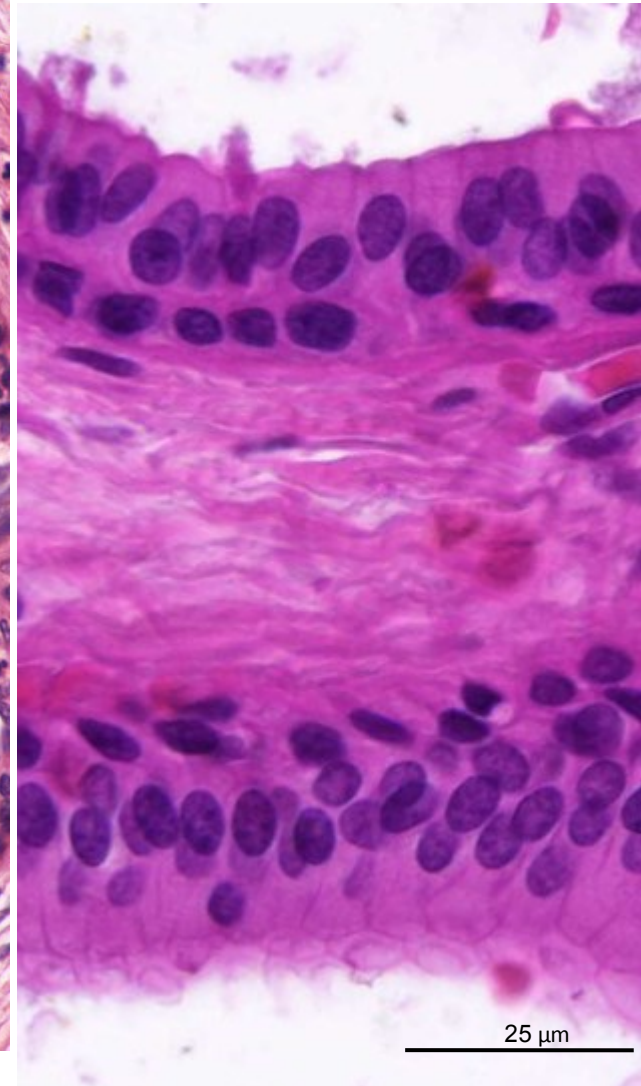
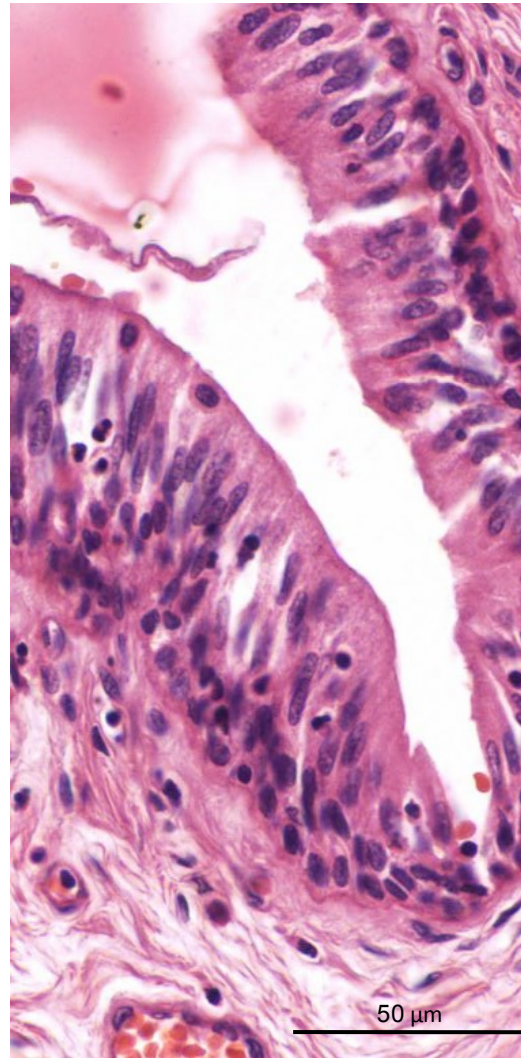

Többrétegű hengerhám

- Exokrin mirigyek kivezetőcsövei
- Férfi húgycső
- Fornix conjunctivae

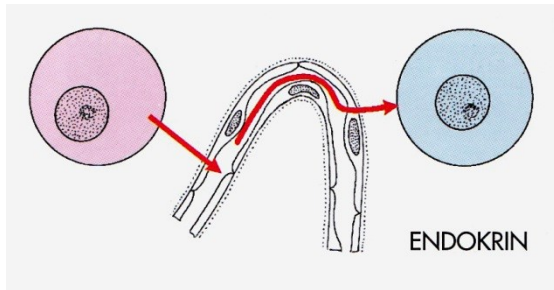
többrétegű hengerhám

Mirigyhám

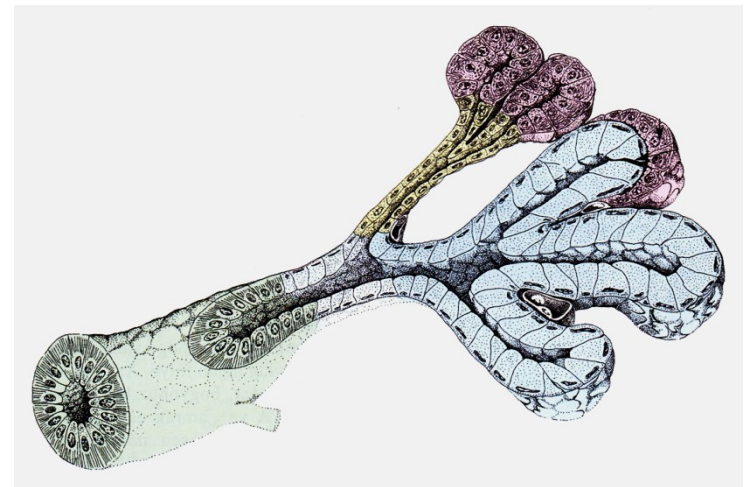
Endokrin

direkt a vérbe
Ø kivezetőcsatorna

Exokrin

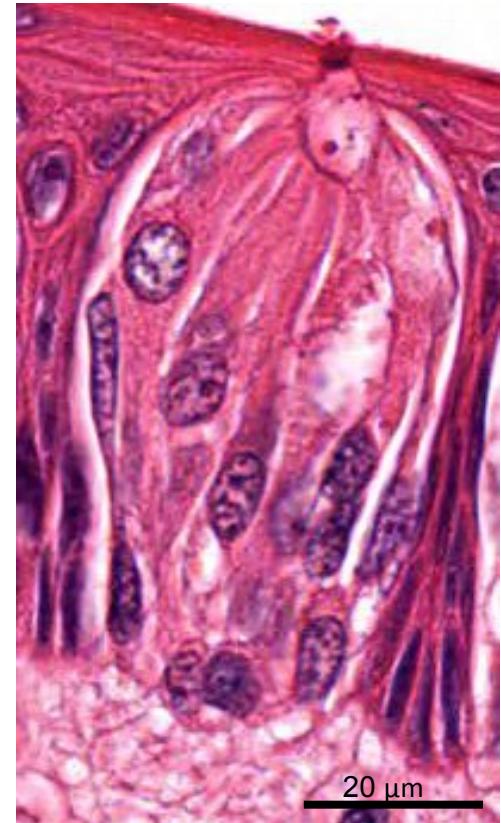
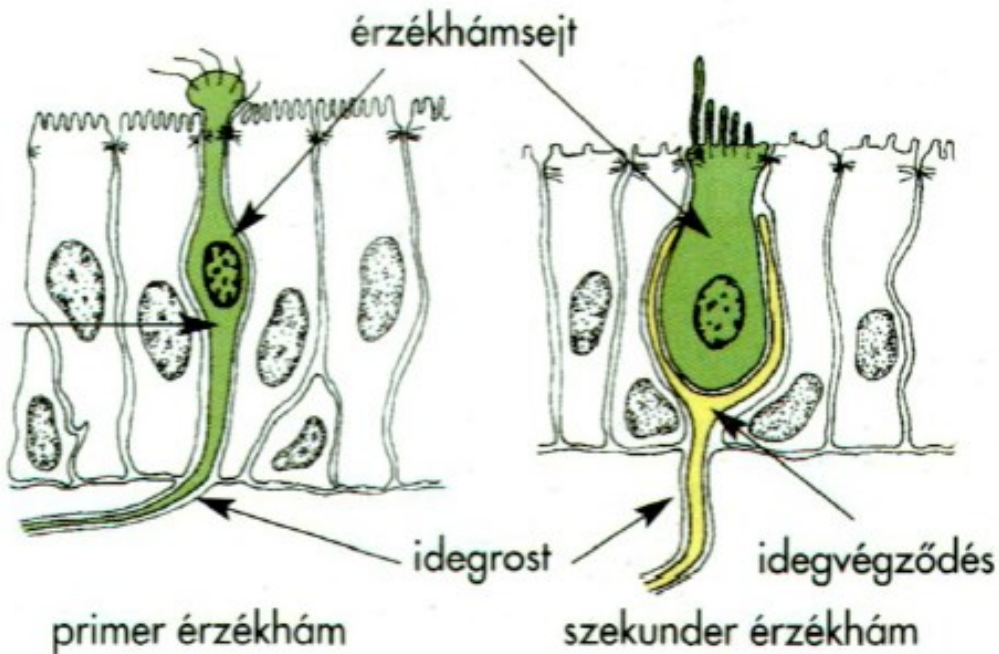
belső vagy külső felszínre

Érzékhám

Primer: saját nyúlványa továbbítja az impulzust

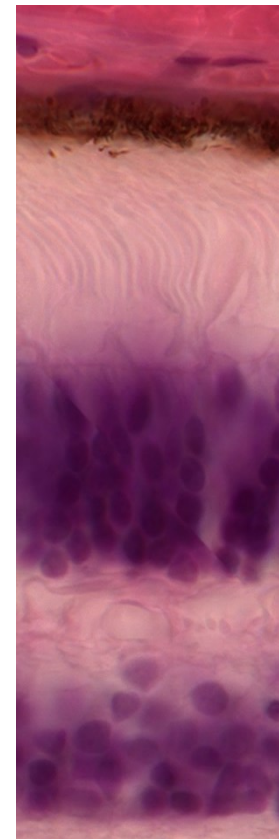
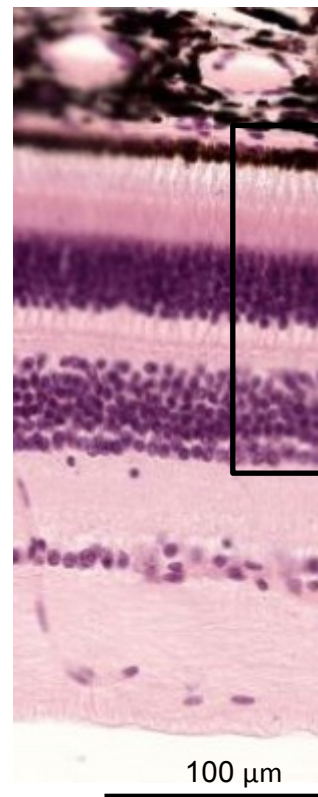
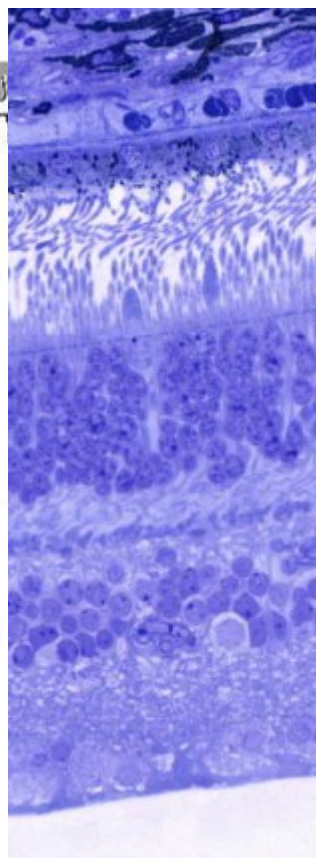
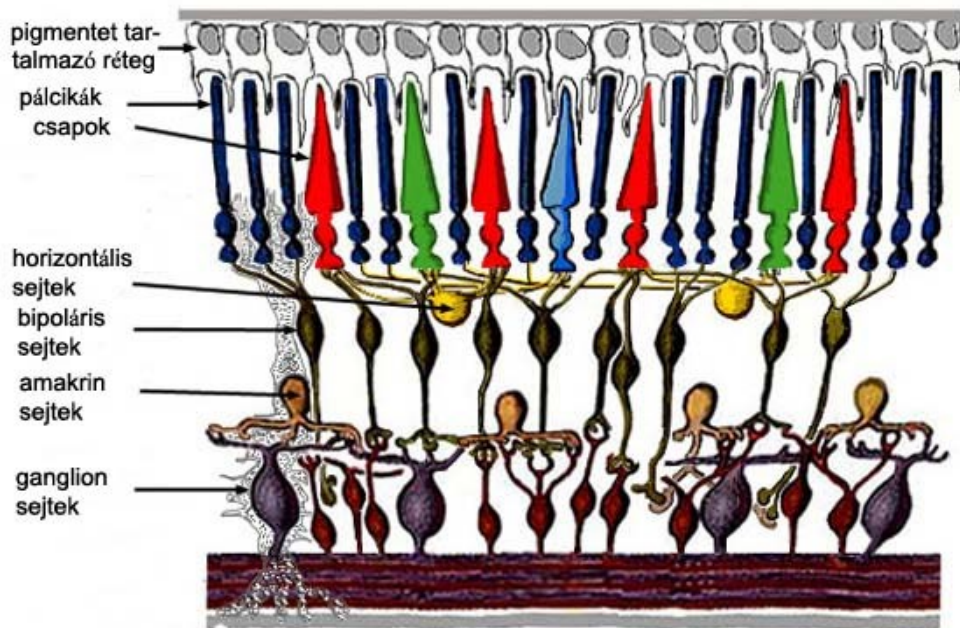
Szekunder: az ingerületet a hozzá kapcsolódó idegrostnak adja át

Pigmenthám

- Retina

Források:

Herbert-Minkó Krisztina: Bevezetés a szövettanba, alapszövetek I.: hámszövetek

Pálfi Emese: Fedőhámok (szövettani gyakorlat)

Pálfi Emese: Mirigyhámok (szövettani gyakorlat)

www.histologyguide.com

Alberts: Molecular biology of the cell, Garland Publishing Inc., 3. edition

Junqueira: Histologie, Springer, 6. Auflage

Röhlich: Szövettan, Semmelweis Kiadó, 2006

Sobotta, Welsch: Lehrbuch Histologie, Elsevier, 2. Auflage

Szentágothai, Réthelyi: Funkcionális anatómia, Semmelweis Kiadó, 1994